

Ақпараттық технологиялар: бастауыш мектепте оқушылардың шығармашылық және аналитикалық қабілеттерін дамыту.

ЖАРИЯЛАНДЫ 13.12.2024	ТІРЕК СӨЗДЕР АКТ құралдары, ақпараттық технологиялар, аналитикалық қабілеттер, бастауыш мектеп, инновациялық білім беру, интерактивті оқыту, шығармашылық қабілеттер	СІЛТЕМЕ https://bilimger.kz/172681/
---------------------------------	--	---

Музапбарханова Сымбат Мухтарқызы

Қазақ Ұлттық Қыздар Педагогикалық Универсиеті. Алматы қаласы

Ғылыми жетекшісі: Философия докторы (PhD) , аға оқытушы
Измагамбетова Раиса Кудайбергеновна

Аңдатпа: Бұл мақалада ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың (АКТ) бастауыш мектеп оқушыларының шығармашылық және аналитикалық қабілеттерін дамытудағы рөлі қарастырылады. АКТ-ны қолдану арқылы оқушылардың қиялы мен логикалық ойлау қабілеттерін жетілдіру жолдары талқыланады. Мақалада сурет салу, анимация жасау, деректерді талдау, интерактивті тесттер орындау сияқты әдістердің шығармашылық пен аналитикалық қабілеттерді дамытуға тигізетін ықпалы сипатталған. Сонымен қатар, топтық жобалар, виртуалды зертханалар және ойын элементтерін оқу процесіне енгізудің тиімділігі мысалдар арқылы көрсетіледі.

Тірек сөздер: ақпараттық технологиялар, бастауыш мектеп, шығармашылық қабілеттер, аналитикалық қабілеттер, интерактивті оқыту, АКТ құралдары, инновациялық білім беру.

21 ғасыр – ақпараттық қоғам дәуірі. Жаңа білімнің, ақпараттық сауаттылықтың, өз бетінше білім алу қабілетінің қажеттілігі білім берудің жаңа түрінің пайда болуына ықпал етті – инновациялық, онда ақпараттық технологиялар жүйе құраушы, интеграциялық рөл атқаруға арналған. Бастауыш мектепте «жаңа ақпараттық технологияларды» қолдану арқылы оқушының «тіршілік ету ортасын» кешенді түрлендіруді түсіну керек. Дәстүр бойынша, бала жазуды, оқуды және санауды үйрететін бастауыш мектепте сауаттылық алады деп саналады. Бұл сөзсіз. Бірақ қазіргі қоғамға іс — әрекеттің жаңа тәсілдері қажет, бұл адамның барлық дағдылары мен дағдыларын дамытуды талап етеді-қажетті ақпаратты іздеу, оны өңдеу, басқа адамдарға беру, жаңа объектілер мен процестерді модельдеу, өз іс-әрекеттерін Тәуелсіз жоспарлау және құру. Оқу, жазу және санау дағдыларын үйретумен қатар, балаларды бірінші сыныптан бастап оқуда және күнделікті өмірде жұмыс құралы ретінде Цифрлық техниканы қолдануға үйрету маңызды.

Қазіргі заманғы білім беру жүйесі оқушылардың жан-жақты дамуын талап етеді. Бастауыш мектеп кезеңі – баланың тұлға ретінде қалыптасуының, оның интеллектуалдық және шығармашылық қабілеттерін дамытудың ең маңызды кезеңдерінің бірі. Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар (АКТ) осы мақсаттарға жетуде тиімді құрал болып табылады. АКТ оқыту процесін интерактивті, қызықты және өнімді етуге мүмкіндік береді. Бұл технологиялар оқушылардың шығармашылық және аналитикалық қабілеттерін дамытудың инновациялық әдістерін ұсынады.

Ақпараттық технологиялар (АТ) бүгінгі білім беру жүйесінің ажырамас бөлігіне айналды. Әсіресе бастауыш мектепте бұл технологиялар оқушылардың шығармашылық және аналитикалық қабілеттерін дамытуға ерекше мүмкіндік береді. Балалар жас ерекшеліктеріне байланысты жаңа нәрселерді тез қабылдайды, ал ақпараттық технологиялар осы қабілеттерді жүйелі түрде дамытудың тиімді құралы болып табылады.

Бастауыш мектеп – оқушылардың ойлау қабілетін дамытудың,

танымдық дағдыларды қалыптастырудың маңызды кезеңі. Осы уақытта балалардың аналитикалық қабілеттерін дамыту олардың болашақта алған білімін тереңірек меңгеруіне, мәселелерді шешу дағдыларын жетілдіруге негіз болады. Аналитикалық қабілет – ақпаратты талдау, оны жүйелеу, қорытынды жасау және шешім қабылдау дағдыларының жиынтығы. Бұл қабілетті дамыту оқушылардың мектептегі табыстылығына ғана емес, өмірде кездесетін түрлі жағдайларда логикалық ойлауға көмектеседі.

Бастауыш сынып оқушыларында аналитикалық ойлауды дамыту олардың психологиялық дамуының қажетті кезеңі, сондай-ақ қазіргі қоғамдағы ең қолайлы бейімделу болып табылады. Ғылыми-техникалық прогресс жалпы қоғамның және атап айтқанда білім беру саласының жұмыс істеуі үшін жаңа жағдайлар жасайды. Оқушылардың оқудың әртүрлі кезеңдерінде өсіп келе жатқан ақпарат көлемін оңай игеруді қамтамасыз етуге арналған жаңа технологиялар мен оқыту әдістемелерінің пайда болуы бастауыш сынып оқушыларында аналитикалық ойлауды дамытуға көбірек көңіл бөлуді талап етеді.

Аналитикалық қабілеттер оқушының барлық пәндер бойынша жетістігін қамтамасыз етеді. Математикада есептерді шығару, әдебиетте шығармаларды талдау, жаратылыстану пәндерінде құбылыстарды зерттеу – бәрі де осы қабілетті қажет етеді. Сондықтан бастауыш сыныпта оқушылардың аналитикалық ойлауын дамытуға бағытталған жұмыстарды ұйымдастыру аса маңызды.

Қазіргі уақытта интерактивті бағдарламалар мен қосымшалар аналитикалық ойлауды дамытуда таптырмас құралға айналуда. Мысалы, Code.org, Kahoot! немесе Quizizz платформалары оқушыларға логикалық есептер мен тапсырмаларды орындауға көмектеседі. Сонымен қатар, виртуалды зертханалар арқылы құбылыстарды зерттеу, мәліметтерді салыстыру және қорытынды жасау дағдылары қалыптасады.

Логикалық тапсырмалар, зерттеу жұмыстары, интерактивті ойындар және АКТ құралдары оқушылардың ойлау қабілетін тереңдетуге

көмектеседі. Мұғалімдер осы мүмкіндіктерді тиімді пайдалана отырып, оқушыларды болашақтағы күрделі мәселелерді шешуге даярлай алады.

Баланы сабақта шығармашылық процесіне қосудың ең тиімді құралдары:

- ойын қызметі;
- оң эмоционалды жағдайларды құру;
- жұпта жұмыс істеу;
- проблемалық оқыту.

Мультимедиялық презентацияларды тақырыпты зерттеудің кез-келген кезеңінде және сабақтың кез-келген кезеңінде қолдануға болады. Математика сабақтарында компьютердің көмегімен жылжымалы визуалдылықтың жетіспеушілігі мәселесі шешіледі, монитор экранындағы балалар менің басшылығыммен геометриялық фигураларды қабаттастыру әдісімен салыстырады, көбейту кестесін қайталайды, есептерді шешеді.

Бастауыш сынып оқушылары шығармашылыққа бейім келеді, ал заманауи АТ құралдары олардың қиялын одан әрі дамытуға көмектеседі. Шығармашылық баланың қиялының дамуына, өз ойын еркін жеткізуіне және мәселелерді жаңаша шешуіне көмектеседі. Бастауыш сыныпта шығармашылықты дамыту оқушылардың өзін-өзі тануына, сенімділігін арттыруға және сабаққа деген қызығушылығын күшейтуге ықпал етеді. Мысалы: Оқушыларға PowerPoint, Canva немесе Scratch сияқты бағдарламалар арқылы өз мультфильмдерін немесе презентацияларын жасауға мүмкіндік беру олардың қиялын шыңдап, өз ойларын көрнекі түрде жеткізу қабілетін арттырады. Scratch немесе Animaker бағдарламалары арқылы балалар өздерінің анимациялық жобаларын жасай алады. Мысалы, оқушылар ертегіні немесе белгілі бір оқиғаны жаңаша құрастырып, оны мультфильм түрінде көрсетеді. Бұл процесс олардың шығармашылық ойлауын және техникалық дағдыларын дамытады.

GeoGebra сияқты математикалық бағдарламалар немесе Khan Academy сияқты платформалар балаларға математикалық есептерді визуалды және интерактивті түрде шешуді үйретеді. Бұл аналитикалық ойлау қабілеттерін дамытуға ықпал етеді.

Excel немесе Google Sheets сияқты бағдарламалар арқылы қарапайым деректермен жұмыс істеу балаларға жүйелеу, салыстыру және қорытынды жасау дағдыларын береді.

АКТ-ны пайдалана отырып, мұғалімдер сабақтарын интерактивті етіп ұйымдастыра алады. Мысалы, интерактивті тақталар немесе Quizlet платформалары арқылы тапсырмаларды орындау балалардың оқу материалын жақсы меңгеруіне көмектеседі.

АКТ құралдарының артықшылықтары көп болғанымен, олардың тиімділігі мұғалімдердің осы технологияларды қаншалықты дұрыс пайдаланатынына байланысты. Мұғалімдерге келесі ұсыныстарды ұсынуға болады:

— АКТ құралдарын оқушылардың жас ерекшеліктері мен оқу бағдарламасына сәйкес таңдау.

— Балалардың қызығушылығын арттыратын интерактивті сабақтар ұйымдастыру.

— Оқушыларды технологияны жауапкершілікпен пайдалануға үйрету.

— Қиял мен логикалық ойлауды дамытуға бағытталған ойын элементтерін қосу.

АКТ-ны қолданатын сабақтар-бұл мектептегі инновациялық жұмыстың маңызды нәтижелерінің бірі. Кез-келген мектеп пәнінде компьютерлік технологияны қолдануға болады. Бір нәрсе маңызды-сабақты шынымен дамытатын және танымдық ететін сызықты табу. Ақпараттық технологияларды қолдану жоспарды жүзеге асыруға, сабақты заманауи етуге мүмкіндік береді. Оқу процесінде компьютерлік технологияларды қолдану мұғалімнің кәсіби құзыреттілігінің өсуіне әсер етеді, бұл білім беру сапасын едәуір арттыруға ықпал етеді[3].

Сабақтарда АКТ қолдану арқылы мүмкіндік береді деп айтуға болады:

- оқушылардың танымдық іс-әрекетін жандандыруға;
- сабақтарды жоғары эстетикалық және эмоционалды деңгейде өткізуге;
- оқытуды саралаудың жоғары дәрежесін қамтамасыз етуге;
- сабақта орындалатын жұмыс көлемін арттыруға;
- білімді бақылауды жетілдіруге;
- оқу процесін ұтымды ұйымдастыру, сабақтың тиімділігін арттыруға;
- зерттеу қызметінің дағдыларын қалыптастыруға;
- әртүрлі анықтамалық жүйелерге, электрондық кітапханаларға, басқа да ақпараттық ресурстарға қол жеткізуді қамтамасыз етуге.

Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар бастауыш сынып оқушыларының қиялы мен логикалық ойлау қабілеттерін жетілдіруде маңызды рөл атқарады. АКТ оқушыларға жаңа білімді қызықты әрі қолжетімді түрде меңгеруге, шығармашылық әлеуетін ашуға және сыни ойлау дағдыларын қалыптастыруға мүмкіндік береді. Мұғалімдер АКТ құралдарын дұрыс қолдана отырып, оқыту процесін жаңа деңгейге көтере алады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. *Концепция воспитания в системе непрерывного образования Республики Казахстан // <http://www.myuniver.kz>*
2. *Ковалёва А. Г. Использование информационно-компьютерных технологий при обучении в начальной школе. 2006.*
3. *И. Б. Мылова СПбГУПМ «Предметно-ориентированный подход к формированию информационно-технологической компетентности учителя начальной школы» <mhtml:fiie//F:\Публикации>.*

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.